

สถานการณ์การผลิตกำลังคนด้านสุขภาพ ของสถาบันพระบรมราชชนก
เพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสุขภาพ
Current Health Workforce and State of the Health Workforce Development
Needs in the Thai Health System:
a Report by the Phraboromarajchanok Institute (PBRI),
the Ministry of Public Health (MOPH)

นภชา สิงห์วีระธรรม^{1*} และ ยุพาหวดี ขันพัลลัง²

Noppcha Singweratham^{1*} and Yupawadee Kantabanlang²

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก¹, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราญบุรีธานี²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอสถานการณ์การผลิตกำลังคนด้านสุขภาพ ของสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสุขภาพ ตลอดจนเสนอสัดส่วนจำนวนพยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และนอกกระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากความเพียงพอของกำลังคนด้านสุขภาพ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อระบบการบริการสุขภาพ โดยเฉพาะกลุ่มพยาบาลวิชาชีพ ปัจจุบัน พบว่ากำลังคนกลุ่มนี้ที่มีความขาดแคลนต่อการขับเคลื่อนในระบบบริการสุขภาพทั้งในและนอกกระทรวงสาธารณสุข ถึงแม้ว่าสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข จะเป็นกำลังหลักในการผลิตพยาบาลวิชาชีพให้กับสถานบริการของกระทรวงสาธารณสุขก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข

สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ผลิตพยาบาลวิชาชีพเป็นร้อยละ 46 ของการผลิตพยาบาลวิชาชีพทั่วประเทศ โดยสัดส่วนพยาบาลวิชาชีพที่รับราชการในกระทรวงสาธารณสุขเป็นพยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษามาจากสถาบันพระบรมราชชนก ร้อยละ 82.68 และจากสถาบันอื่นร้อยละ 17.32 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นพยาบาลที่สำเร็จการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยของรัฐมากที่สุด รองลงมาจากมหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ร้อยละ 11.51, 3.15 และ 1.04 ตามลำดับ นอกจากนี้ ในสถานบริการขนาดมากกว่า 800 เตียงขึ้นไป มีพยาบาลที่สำเร็จการศึกษามาจากนอกสถาบันพระบรมราชชนก ร้อยละ 25 ส่วนในสถานบริการที่มีขนาดเล็ก มีพยาบาลที่สำเร็จการศึกษามาจากนอกสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกประมาณ ร้อยละ 15

สัดส่วนการบรรจุพยาบาล จึงมีส่วนแสดงให้เห็นถึงความต้องการพยาบาลในระบบสุขภาพ โดยโรงพยาบาลขนาดใหญ่ มีความต้องการและมีศักยภาพในการจ้างงาน ดังนั้น สถาบันพระบรมราชชนก ในฐานะผู้ผลิตพยาบาลวิชาชีพ จำเป็นต้องพิจารณาตลาดความต้องการพยาบาลวิชาชีพเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การผลิตกำลังคนด้านสุขภาพ, ความต้องการ, ระบบสุขภาพ, พยาบาลวิชาชีพ

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: noppcha@hotmail.com เบอร์โทรศัพท์ 061-5513399)

Abstract

Imbalance in the health workforce is significant on the health and well-being of populations. A nursing labor shortage is occurring in the Thai health system in both public and private sectors. For the public sector, Phraboromarajchanok Institute for Health Workforce Development (PBRI), through its country-wide network of 30 Nursing colleges, yearly produces nurses for the Ministry of Public Health (MOPH). However, the number of graduated nurses does not meet the increasing demand. Therefore, recruitment efforts from the Universities are essential in order to provide the health workforce that is needed by the MOPH.

The 30 Nursing Colleges under the PBRI produced 46% of the new nursing workforce for the country, the other 54% being graduated from the universities. From our study, the proportion of nursing graduates from the PBRI who work in the MOPH was 82.68%, while 17.32% graduated from universities. Apart from the PBRI, government University had the highest number of nursing graduates, followed by Rajabhat University and other private Universities, which were 11.51%, 3.15% and 1.04%, respectively. The hospitals with 800 beds capacity or greater had a higher proportion, around 25%, of nurses who graduated from out-off PBRI. On the other hand, the hospital with 30 bed capacity or less had low proportion, around 15%, of nurses from out-off PBRI.

The Ministry of Public Health is maintaining its high demand for graduated nurses from public and private universities in order to solve the shortage in the public health system. The public hospitals with 800 beds capacity or bigger need more and more graduated nurses. The findings can be used for the PBRI planning about nursing workforce.

Keywords: Nursing Workforce, Demand, Supply, Health System

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาการขาดแคลนกำลังคนด้านสุขภาพเกิดขึ้นทั่วโลก องค์การอนามัยโลกคาดว่าจะมีความต้องการกำลังคนกลุ่มนี้เพิ่มอีกอย่างน้อย 4 ล้านคน จากที่มีอยู่ประมาณ 25 ล้านคน (WHO, 2010) พยาบาลเป็นอีกสาขาหนึ่ง ที่มีปัญหาความขาดแคลนในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก (International Council of Nurses, 2006) (Zurn, Dal Poz, Stilwell & Adams, 2004) ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีปัญหาการขาดแคลนพยาบาล (Sawaengdee, 2008) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร ที่จะมีผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุประกอบกับความต้องการการบริการสุขภาพเพิ่มมากขึ้น กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานภาครัฐ ที่มีหน้าที่หลักในการให้บริการสุขภาพ สำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของทั้งประเทศ โดยมีสถาบันพระบรมราชชนกเป็นสถาบันหลัก ที่ผลิตบุคลากรทางด้านสุขภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งปัจจุบัน มีหลักสูตรที่เปิดสอนรวมทั้งสิ้น 9 หลักสูตร ประกอบด้วย พยาบาลศาสตรบัณฑิต สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ทันตสาธารณสุข เทคนิคเภสัชกรรม และอื่น ๆ โดยจำนวนการผลิตจะเป็นไปตามความต้องการของ

กระทรวงสาธารณสุข แต่อย่างไรก็ตามจำนวนการผลิตพยาบาลของสถาบันพระบรมราชชนกในปัจจุบันก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข ส่งผลให้เกิดความขาดแคลนกำลังคนด้านสุขภาพในสาขาวิชาชีพพยาบาลในระบบของกระทรวงสาธารณสุข (Yamvong, Soivongse, Santati, Mahasidthivathm & Prasert, 1995) อีกทั้ง พยาบาลมีอัตราการสูญเสียสูง จากการลาออก การเปลี่ยนสายงาน และการย้ายออกไปทำงานสถานบริการภาคเอกชน (ปริศนา ใจบุญ, ประสิทธิ์ เชียงนาม และปิยธิดา คูศิริบุญรัตน์, 2554)

ปัจจุบันตลาดการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งของภาครัฐและเอกชนกำลังขยายตัว มีการผลิตพยาบาลทั้งภายในกระทรวงสาธารณสุข และในส่วนของมหาวิทยาลัย เพื่อให้มีจำนวนบุคลากรที่สนองต่อความต้องการกำลังคนด้านสุขภาพ ที่สอดคล้องกับปัญหาสาธารณสุขของทั้งประเทศ ถึงอย่างไรก็ตาม กำลังการผลิตก็ยังคงไม่เพียงพอกับความต้องการของสถานบริการทั้งภาครัฐและเอกชน เกิดการแย่งชิงกำลังคนด้านสุขภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยความขาดแคลนบุคลากรในกระทรวงสาธารณสุข และกำลังการผลิตที่ไม่เพียงพอกระทรวงสาธารณสุข จึงต้องรับพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาจากนอกกระทรวงสาธารณสุขเข้ามาทำงาน ดังนั้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอสถานการณ์การผลิตกำลังคนด้านสุขภาพ ของสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสุขภาพ ตลอดจนเสนอสัดส่วนจำนวนพยาบาลวิชาชีพ ที่สำเร็จการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และนอกกระทรวงสาธารณสุข

สถานการณ์การผลิตกำลังคนด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุข ถือได้ว่าเป็นตลาดกำลังคนด้านสุขภาพ ซึ่งมีความหลากหลายของสหสาขาวิชาชีพทางด้านสุขภาพรวมทั้งสิ้นประมาณ 26 สายงาน เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข และสายวิชาชีพอื่น ๆ ทั้งนี้ พบว่าบางสายวิชาชีพเป็นสายวิชาชีพที่ไม่ขาดแคลน แต่ก็มีการผลิตกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการผลิตเกินความต้องการ (Supply Over Demand) เช่น สาธารณสุขบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน และบางสาขาที่กำลังจะเกินความต้องการในไม่ช้า เช่น เภสัชกรรม ถึงอย่างไรก็ตามมีความขาดแคลนในบางสาขา แต่ผลิตได้เป็นจำนวนน้อย เช่น พยาบาล ดังนั้นจึงได้นำเสนอข้อมูลกำลังการผลิตนักศึกษาที่ผลิตโดยสถาบันพระบรมราชชนก เปรียบเทียบกับการผลิตของมหาวิทยาลัยอื่น โดยข้อมูลกำลังการผลิต ได้มาจากกำลังการผลิตโดยวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกจำนวน 40 แห่ง และกำลังการผลิตโดยสถาบันในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ณ วันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2558 โดยในส่วนข้อมูลของมหาวิทยาลัยมีจำนวน 151 แห่ง มีการรายงานข้อมูลทั้งสิ้น 136 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 90 และไม่รายงานข้อมูลอีก 15 แห่ง รวมทั้งข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้ติดตามทางโทรศัพท์ โดยรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 หลักสูตรและจำนวนที่ผลิตโดยสถาบันพระบรมราชชนกและสถาบันอื่น ประจำปีการศึกษา 2557

หลักสูตร	สถานศึกษา (คน)		หมายเหตุ
	สถาบัน พระบรมราชชนก	สถาบันอื่นๆ	
1. พยาบาลศาสตรบัณฑิต	14,426 (46%)	16,839 (54%)	
2. สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน	1,340 (5%)	23,050 (95%)	
3. สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข	920 (100%)	-	
4. สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเวชระเบียน	136 (70%)	60 (30%)	
5. การแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย	455 (11%)	3,666 (88%)	
6. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์	310 (70%)	60 (30%)	*เริ่ม ผลิต2558
7. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาเทคนิคเภสัชกรรม	580 (100%)	-	
8. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาเวชระเบียน	206 (100%)	-	
9. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาสัตตภัณฑ์ศึกษาทางการแพทย์	75 (100%)	-	

* เปิดรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในปีการศึกษา 2558 โดยคณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดีและวชิระพยาบาล ส่วนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยพะเยามีผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว

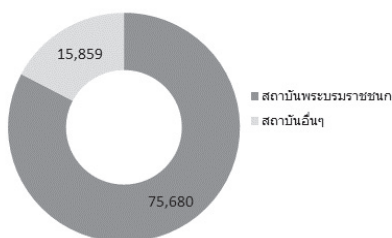
จากสถานการณ์ดังกล่าวพบว่า มีสถาบันที่ผลิตบัณฑิตสาขาด้านสุขภาพเช่นเดียวกับสถาบันพระบรมราชชนกจำนวนทั้งสิ้น 5 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาสาธารณสุขชุมชน และสาขาวิชาเวชระเบียน หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาปฏิบัติการฉุกเฉินทางการแพทย์ โดยจะเห็นได้ว่า กำลังการผลิตระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและสถาบันอื่น มีสัดส่วนการผลิตที่แตกต่างกันออกไปตามสาขา เช่น สาขาสาธารณสุขชุมชน พบว่า สถาบันในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกมีกำลังการผลิตเพียง 1,340 คน คิดเป็น ร้อยละ 5 ของกำลังการผลิตทั้งหมด ในภาพรวมของทั้งประเทศ ส่วนหลักสูตรที่ผลิตโดยสถาบันพระบรมราชชนกที่เป็นหลักสูตรผูกขาดการผลิต (Monopoly Curriculum) เพื่อเป็นการป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานสุขภาพในระบบกระทรวงสาธารณสุขเองนั้น ได้เพียง 5 หลักสูตร ซึ่งเป็นกลุ่มหลักสูตรในระดับปริญญาตรี เช่น สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข และสาขาวิชาเวชระเบียน สำหรับกลุ่มหลักสูตรที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ได้แก่ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาเทคนิคเภสัชกรรม สาขาวิชาเวชระเบียน และสาขาสัตตภัณฑ์ศึกษาทางการแพทย์ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ยังไม่มีส่วนแบ่งทางการตลาด

สัดส่วนพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุข แยกตามมหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษา

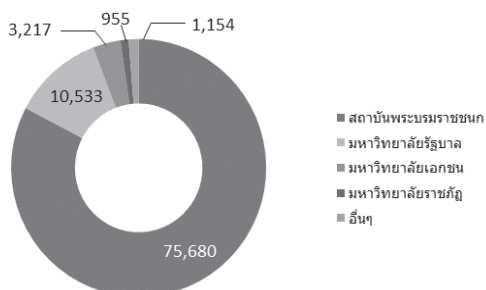
พยาบาลวิชาชีพถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญทางด้านสุขภาพ เป็นสาขาหนึ่งที่มีความต้องการของตลาด ไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สถาบันพระบรมราชชนกมีวิทยาลัยพยาบาลในสังกัด 30 แห่งกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา 2559 จะมีพยาบาลวิชาชีพเข้าสู่ตลาดแรงงานประมาณ 6,500 คน โดย 3,000 คน เป็นผลผลิตจากสถาบันพระบรมราชชนก คิดเป็นร้อยละ 46 ของการผลิตทั้งประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากดูกำลังการผลิตของสถาบันพระบรมราชชนกเอง พบว่า สถาบันมีกำลังการผลิตได้เพียงเฉลี่ยประมาณ 3,000 คนต่อปี และกำลังการผลิตที่ผลิตได้ก็ถูกป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานในสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขเป็นตลาดแรงงานสาขาการพยาบาลที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ส่งผลให้พยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษานอกสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งเป็นกลุ่มพยาบาลที่ต้องการทำงานกับกระทรวงสาธารณสุขและได้ทำงานใกล้บ้านใกล้เมืองเข้าสู่ระบบของกระทรวงสาธารณสุข

จากฐานข้อมูลกองบริหารทรัพยากรบุคคล (กองทรัพยากรบุคคล กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ณ วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 พบว่า บุคลากรวิชาชีพพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับราชการสำเร็จการศึกษาจากสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 75,680 คน คิดเป็นร้อยละ 82.68 และสำเร็จจากสถาบันอื่นจำนวน 15,859 คน คิดเป็นร้อยละ 17.32 รายละเอียดดังแผนภูมิ 1

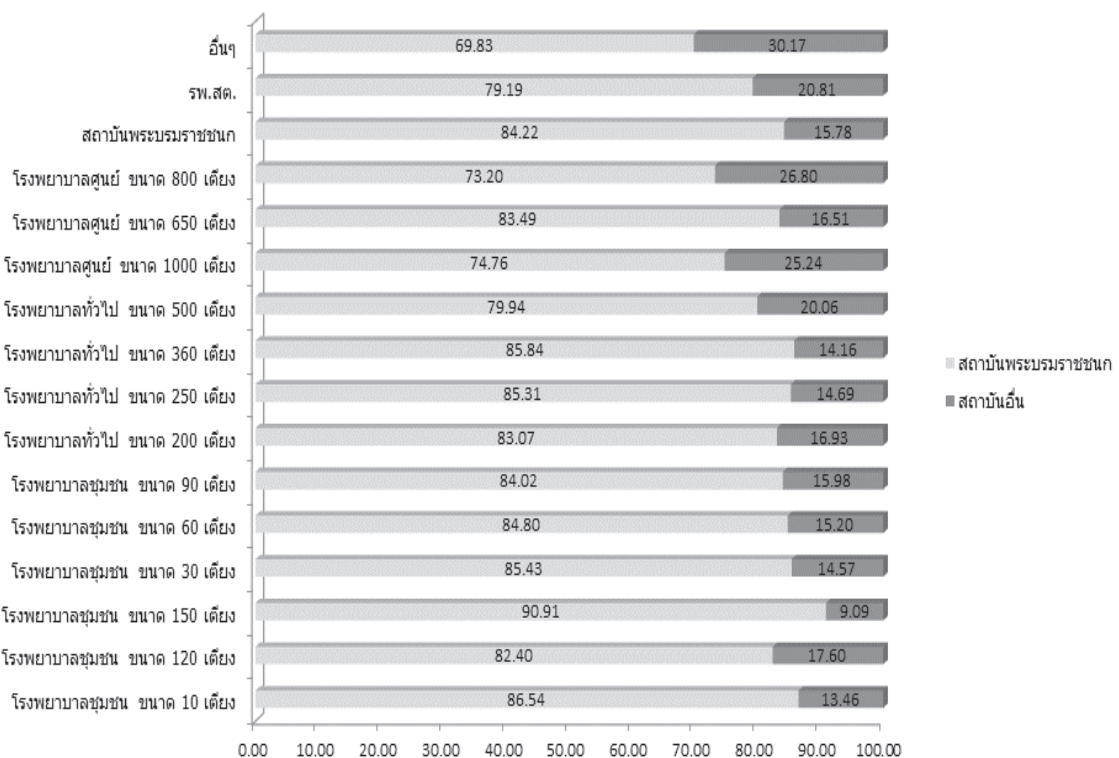
ภาพ 1 สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลที่เข้าทำงานในกระทรวงสาธารณสุข

หากพิจารณาจากสถาบันผู้ผลิตบัณฑิตสาขาพยาบาล พบว่า สถาบันพระบรมราชชนกมีสัดส่วนที่มากที่สุด ร้อยละ 82.68 รองลงมาอันดับแรกเป็น มหาวิทยาลัยของรัฐบาลจำนวน 10,533 คน คิดเป็นร้อยละ 11.51 มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 3,217 คน ร้อยละ 3.15 และในกลุ่มของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 955 คน ร้อยละ 1.04 รายละเอียดดังแผนภูมิ 2

ภาพ 2 สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลที่เข้าทำงานในกระทรวงสาธารณสุข

สำหรับสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาล ที่เข้าทำงานในกระทรวงสาธารณสุขนั้นพบว่า กระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดบริการด้านสุขภาพ (Provider) มีสถานบริการด้านสุขภาพที่ครอบคลุมการบริการมากที่สุด ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีโรงพยาบาลหลายขนาด โดยขนาดใหญ่ที่สุด คือโรงพยาบาลขนาด 1,000 เตียง และเล็กที่สุด ขนาด 10 เตียง รวมถึงยังมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ที่ให้บริการในระดับปฐมภูมิ ซึ่งสถานบริการดังกล่าว ต้องมีพยาบาลวิชาชีพให้บริการด้านสุขภาพของประชาชน หากพิจารณาสัดส่วนพยาบาล ระหว่างในและนอกสถาบันพระบรมราชชนก พบว่า โรงพยาบาลที่มีขนาดเตียงตั้งแต่ 800 เตียงขึ้นไป มีสัดส่วนของพยาบาลวิชาชีพนอกสถาบันพระบรมราชชนกมากที่สุด ประมาณร้อยละ 25 ของพยาบาลวิชาชีพทั้งหมด ส่วนโรงพยาบาลขนาดรองลงมาจะมีสัดส่วนพยาบาลวิชาชีพจากสถาบันภายนอกเฉลี่ยประมาณร้อยละ 15 ของพยาบาลวิชาชีพทั้งหมด รายละเอียดดังแผนภูมิ 3

ภาพ 3 สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลที่เข้าทำงานในกระทรวงสาธารณสุข

จะเห็นได้ว่าสถานบริการในกระทรวงสาธารณสุข มีพยาบาลวิชาชีพที่จบการศึกษามาจากสถาบันพระบรมราชชนกเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสถาบันพระบรมราชชนกเป็นสถาบันหลักที่ผลิตพยาบาลวิชาชีพให้กับกระทรวงสาธารณสุข โดยมีการสนับสนุนและคัดเลือกคนจากพื้นที่ แล้วนำมาพัฒนาให้มีความรู้ด้านสุขภาพเพื่อกลับไปพัฒนาระบบบริการสุขภาพในพื้นที่ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้มีอีกหลายสถาบันที่มีการผลิตพยาบาลวิชาชีพ แต่ก็จะเห็นได้ว่ามีเพียงร้อยละ 20-30 ของพยาบาลวิชาชีพที่จบการศึกษามาจากสถาบันนอกสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ที่ปฏิบัติงานในกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งยังไม่เพียงพอในระบบสุขภาพ ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุข ยังคงมีความต้องการพยาบาลวิชาชีพอีกจำนวนมาก เพื่อตอบสนองต่อระบบบริการสุขภาพของ

กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้เกิดการบริการที่มีความครอบคลุมไปทั่วประเทศ ทั้งนี้ หากพิจารณาความต้องการในแต่ละขนาดของสถานบริการแล้ว จะเห็นได้ว่าสัดส่วนพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลที่มีขนาดมากกว่า 800 เตียง สามารถจ้างพยาบาลวิชาชีพจากนอกกระทรวงสาธารณสุขได้มากกว่าโรงพยาบาลในระดับอื่น ในขณะที่โรงพยาบาลขนาดเล็ก กลับมีสัดส่วนพยาบาลวิชาชีพจากสถาบันพระบรมราชชนกค่อนข้างมากกว่า ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะระบบการรับคนและการบรรจุการเข้ารับตำแหน่งข้าราชการ เน้นให้พยาบาลวิชาชีพลงไปปฏิบัติงานในชุมชนมากกว่าในระดับโรงพยาบาลศูนย์

สรุป

สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เป็นสถาบันหลักที่ผลิตบุคลากรทางด้านสุขภาพเพื่อป้อนให้กับกระทรวงสาธารณสุขเป็นหลัก โดยเฉพาะการผลิตพยาบาลวิชาชีพเพื่อไปปฏิบัติงานในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน ทั้งสิ้นจำนวน 896 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 9,759 แห่ง แต่ปัจจุบันจำนวนพยาบาลวิชาชีพตามกำลังการผลิตของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก สามารถผลิตได้เฉลี่ยประมาณ 3,500 คนต่อปี ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งควรมีการเพิ่มกำลังการผลิตเป็น 4,000 คนต่อปี จึงจะเพียงพอต่อความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข ถึงอย่างไรก็ตามการเพิ่มกำลังการผลิตนั้น จะถูกกำหนดด้วยมติคณะรัฐมนตรีและถูกกำหนดไว้ด้วยมาตรฐานการศึกษาที่ต้องมีการอัตราส่วนของอาจารย์ต่อนักศึกษาจำนวน 1 ต่อ 8 คน จึงทำให้การเพิ่มกำลังการผลิตเป็นไปได้ยาก ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขจำเป็นต้องรับพยาบาลนอกสถาบันพระบรมราชชนก เข้ามาทำงานในระบบของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้เกิดความเพียงพอต่อความต้องการกำลังด้านสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ต้องพิจารณากำลังการผลิต โดยกำลังการผลิตต้องมีความพอเพียง และตามความต้องการที่สามารถตอบสนองต่อระบบสุขภาพได้
2. สถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ควรจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ตลอดจนกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเชื่อมโยงกับสถานบริการของกระทรวงสาธารณสุข เพราะจะทำให้พยาบาลวิชาชีพมีความคุ้นเคยต่อระบบการทำงานด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขมากกว่าพยาบาลวิชาชีพที่จบจากสถาบันอื่น ๆ และยังสามารถปลูกฝังค่านิยมของกระทรวงสาธารณสุขในขณะการเรียนการสอนก่อนที่จะมาปฏิบัติงานให้กับกระทรวงสาธารณสุข
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนรูปแบบการจัดสรรพยาบาลวิชาชีพให้กับสถานบริการของรัฐ โดยคำนึงถึงความต้องการของสถานบริการในทุกระดับทั้งโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ รวมไปถึงสถานบริการที่อยู่ในระดับตำบล คือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการ

รายการอ้างอิง

- กองทัพบกบุคคล กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการบุคลากรสาธารณสุข*. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ปริศนา ใจบุญ, ประสิทธิ์ เชียงงาม และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์. (2554). สัดส่วนและสาเหตุการลาออกของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 26(3): 233-238.
- International Council of Nurses. (2006). *The Global Nursing Shortage: Priority Areas for Intervention*. Geneva.
- Sawaengdee, K. (2008). The Current Nursing Workforce Situation in Thailand. *Journal of Health System Research*, 2(1): 40-46.
- WHO. (2010). Wanted: 2.4 Million Nurses, and that's Just in India. *Bulletin of the World Health Organization*, 88(5): 321-400.
- Yamvong, C., Soivongse, P., Santati, S. Mahasidthivathm, S. & Prasert, A. (1995). Clinical Nurse Specialist and Nursing Shortage. *Rama Nurse Journal*, 1: 66-74.
- Zurn, P., Dal Pozm, M. R., Stilwell, B. & Adams, O. (2004). Imbalance in the Health Workforce. *Human Resources for Health*, 2(13). doi: 10.1186/1478-4491-2-13.